

Nr 175.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till särskild folkräkning m. m.; given Stockholms slott den 6 mars 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler fråga om anslag för budgetåret 1936/1937 till särskild folkräkning m. m. och anför därvid:

Planläggning och organisation av den särskilda folkräkningen. På min hemställan avlät Kungl. Maj:t den 31 maj 1935 proposition (nr 248) till riksdagen angående anordnande av särskild folkräkning. Enligt i propositionen framlagt förslag skulle i överensstämmelse med en av befolkningskommissionen gjord framställning i ämnet, varöver statistiska centralbyrån yttrat sig, nämnda folkräkning anordnas dels såsom en allmän folkräkning efter hävd-

vunnen indirekt metod, *dels ock* såsom en partiell folkräkning efter direkt metod, begränsad till omkring en fjärdedel av landets befolkning.

Den *allmänna* folkräkningen avsågs skola bygga på utdrag för den 31 december 1935 ur församlingsböckerna samt vara begränsad till de viktigaste demografiska huvuddata (kön, ålder, civilstånd, familjedata).

Den *partiella* folkräkningen skulle verkställas inom vissa utvalda kommuner, nämligen *dels* Stockholm, Göteborg och Malmö, *dels ock* ett urval av övriga kommuner av sådan omfattning, att det sammanlagda invånarantalet i de för undersökning avsedda kommunerna komme att uppgå till omkring en femtedel av landets befolkning, nyssnämnda storstäders befolkning ej medräknad. Folkräkningen i denna del skulle vara särskilt inriktad på familjer eller familjeliknande hushållsförband, på barnen och deras miljö samt på föräldrarna och deras sociala samt ekonomiska villkor. Uppgifterna skulle inhämtas genom särskilda husbesökare under besök i hemmen samt sedermera kompletteras med inkomst- och förmögenhetsuppgifter, hämtade ur skattekärlningar och taxeringslängder.

Den särskilda folkräkningen, som i sig innesluter såväl den allmänna folkräkningen enligt indirekt metod som den partiella folkräkningen enligt direkt metod, skulle enligt vad i propositionen förordades omhänderhavas av statistiska centralbyrån i samråd med befolkningskommissionen, därvid centralbyrån skulle beredas den personalförstärkning, som för arbetenas utförande bleve erforderlig.

Det framhölls i propositionen, att slutlig ställning till frågan om sättet för folkräkningens anordnande borde tagas först efter närmare utredning. Sedan dylik utredning slutförts, borde det få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa plan för undersökningens bedrivande. På Kungl. Maj:t skulle jämväl ankomma att utfärda erforderliga föreskrifter rörande övriga med folkräkningen sammanhängande frågor.

I skrivelse den 14 juni 1935 (nr 351) anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit propositionen. Mot vad i propositionen föreslagits beträffande folkräkningens anordnande gjorde riksdagen ingen erinran.

Sedermera hava beträffande ifrågavarande folkräkning förekommit bland annat följande beslut och åtgärder.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 9 augusti 1935 förklarat, att uppgifter till den *allmänna* folkräkningen skulle för hela riket, utom Stockholms stad, jämlikt kungörelsen den 4 november 1859 meddelas av vederbörande pastorsämbeten i form av utdrag ur varje församlings församlingsbok och bok över obefintliga. Uppgifterna, upprättade hushållsvis, skulle för varje person huvudsakligen avse — förutom namn, födelseår och födelseort — familjeställning och civilstånd, huruvida vederbörande vore behäftad med vissa lyten, år för äktenskaps ingående samt år för äktenskaps upplösning.

För Stockholms stad har Kungl. Maj:t den 20 september 1935 förordnat, att ifrågavarande uppgifter skulle lämnas av mantalskontoret i Stockholm samt meddelas på grundval av folkregistret. De upplysningar, som saknades i

folkregistret, skulle dock, i den mån så låte sig göra, inhämtas från uppgifterna till mantalsskrivningen för år 1936 samt från vederbörande kyrkoböcker. I samband härmed har Kungl. Maj:t meddelat vissa bestämmelser rörande införskaffande av särskilda uppgifter vid nyssnämnda mantalsskrivning.

Sedan numera uppgifter inkommit från pastorsämbetena, hava dessa uppgifter, i den mån de röra områden där jämväl partiell folkräkning skall ske, inom statistiska centralbyrån överförts till blanketter avsedda för den partiella folkräkningen. Härefter vidtager statistisk bearbetning av församlingsboksutdragen.

Plan för den *partiella* folkräkningen framlades av statistiska centralbyrån i skrivelse den 13 december 1935. Enligt nämnda plan, som utarbetats i samråd med representanter för befolkningskommissionen samt efter överläggningar med särskilda av centralbyrån tillkallade sakkunniga ävensom med representanter för olika verk och institutioner m. m., skulle den partiella folkräkningen anordnas på i huvudsak följande sätt:

Vid folkräkningen skulle införskaffas närmare uppgifter om vederbörandes yrke och yrkesställning, om skolbildning och yrkesutbildning, om barn inom äktenskap, såväl levande som döda, om gift kvinnas yrkesverksamhet under olika tidrymder av äktenskapet, om hel eller partiell arbetsförmåga, om arbetslöshetshjälp samt om bostadens beskaffenhet m. m. Därjämte skulle från förefintligt taxeringsmaterial uppgifter införskaffas angående inkomst- och förmögenhetsförhållanden.

Folkräkningen skulle omfatta *dels* omkring en femtedel av befolkningen i stad med mera än 20,000 invånare, däri inberäknat förortsbefolkning utom stadskommunens område, *dels ock* hela befolkningen i var femte av rikets övriga kommuner.

Insamlandet av uppgifterna skulle ske vid besök i hemmen av därtill särskilt utsedda husbesökare och taga sin början den 6 mars samt vara avslutat före den 14 mars 1936. Om vid besöket lämplig person icke anträffades, som kunde lämna de erforderliga upplysningarna, skulle husbesökaren kvarlämna en *hjälpblankett*. Å denna hade husföreståndaren tillfälle att lämna de begärda upplysningarna.

Husbesökarna skulle utses på landet av kommunalnämnderna (eller särskilda nämnderna underställda organ), som det därjämte skulle tillkomma att övervaka räkningens utförande och verkställa en första granskning av de insamlade uppgifterna. I Stockholm skulle räkningen på samma sätt ombesörjas av överståthållarämbetet och i övriga städer av magistraten eller stadsstyrelsen. Därjämte skulle länsstyrelserna utöva en viss kontroll över arbetet ute i kommunerna. Slutligen borde av statistiska centralbyrån utsedda personer i så stor utsträckning som möjligt genom besök ute i kommunerna lämna lokala myndigheter och husbesökare detaljerade upplysningar om arbetet.

För erhållande av uppgifterna om inkomst och förmögenhet skulle materialet under juni månad utsändas till länsstyrelserna, som genom särskilt anställd personal hade att verkställa utdrag ur taxeringshandlingarna. Här-efter skulle materialet återgå till statistiska centralbyrån för slutlig granskning och bearbetning.

I samband med framläggandet av nyssberörda plan för den partiella folkräkningen föreslog statistiska centralbyrån, att som komplement till näm-

da folkräkning skulle verkställas en särskild undersökning, berörande ett väsentligt mindre antal personer men innefattande ett antal frågor av mera ingående natur, såsom angående lyten och varaktigheten av förefintlig arbetsförmåga, faderns yrke, arbetslöshet, inkomster från olika inkomstkällor samt detaljerade uppgifter angående bostaden och dess utnyttjande, rummens storlek, förefintliga bekvämligheter och hyresbeloppet. Denna *intensivundersökning* syntes, framhöll centralbyrån, icke böra utsträckas till mera än omkring 2 procent av landets befolkning. Den borde utföras i vissa av den partiella folkräkningen berörda kommuner, samtidigt med denna och med användande av samma husbesökare och organisation i övrigt.

I anledning av statistiska centralbyråns nyssnämnda skrivelse avgåvos infordrade utlåtanden av vissa myndigheter (länsstyrelser, magistrater m. fl.) och sammanslutningar. I allmänhet förordades i yttrandena utvidgad användning av hjälpblanketter. I sådant hänseende framhölls från flera håll lämpligheten av, att hjälpblanketter i förväg utsändes till samtliga de hushåll, som skulle undersökas, för att sedan kunna i ifyllt skick insamlas av husbesökaren. Denne finge härigenom mera karaktär av uppgiftsinsamlare än av undersökare.

Kungl. Maj:t har den 17 januari 1936 utfärdat kungörelse (nr 6) med vissa föreskrifter rörande partiell folkräkning under år 1936. Samtidigt har Kungl. Maj:t förklarat, att beträffande anordnandet av ifrågavarande partiella folkräkning skulle, jämte bestämmelserna i nämnda kungörelse, i huvudsak lända till efter rättelse den av statistiska centralbyrån i förenämnda skrivelse den 13 december 1935 föreslagna planen med de jämkningar i densamma, som föranleddes av kungörelsens avfattning.

Enligt kungörelsen skall insamlandet av uppgifter för folkräkningen ske vid besök i hemmen av därtill särskilt utsedda *folkräknare*. Innan uppgifterna sålunda insamlas, skola till de hem, vilka komma att besökas, genom ortsmyndigheternas försorg utdelas eller med posten utsändas hjälpblanketter, angivande i vilka hänseenden uppgifter skola vid besöken lämnas. Har hjälpblanketten före folkräknarens besök ifyllts av vederbörande, skall folkräknaren vid besöket genomse blanketten och, om så visar sig erforderligt, på grundval av muntliga upplysningar söka komplettera de i blanketten lämnade uppgifterna. Där hjälpblanketten ej ifyllts, har folkräknaren att vid besöket samtalsvis skaffa sig kännedom om de förhållanden, vilka avses i blanketten, ävensom att å hjälpblanketten eller å medförd huvudblankett anteckna sålunda erhållna uppgifter. Å hjälpblankett antecknade uppgifter skola av folkräknaren överföras till huvudblankett.

Uppgifternas insamlande skall enligt kungörelsen taga sin början på landet den 6 mars och i stad den 16 mars 1936 samt bör vara avslutat på landet den 13 mars och i stad den 31 mars 1936, dock att statistiska centralbyrån beträffande kommun på landet må medgiva utsträckning av insamlingstiden.

I övrigt överensstämna kungörelsens bestämmelser i allt väsentligt med

centralbyråns förslag. I särskild ordning har Kungl. Maj:t samtidigt med kungörelsens utfärdande meddelat föreskrifter angående bland annat *dels* åtgärder till förhindrande av publicering av uppgifter angående inkomst och förmögenhet, *dels* skyldighet för länsstyrelserna att å huvudblanketter från självdeklarationer överföra dylika uppgifter. I anledning av statistiska centralbyråns förslag i fråga om intensivundersökning har tillika meddelats beslut angående införskaffande av vissa uppgifter väsentligen rörande bostadsförhållanden beträffande en del av de av den partiella folkräkningen berörda hushållsenheterna, dock högst omkring två procent av landets befolkning.

Vidare har Kungl. Maj:t den 17 januari 1936 meddelat bestämmelser rörande den personal, som under innevarande budgetår må vara anställd hos statistiska centralbyrån för den särskilda folkräkningen.

Sedermera har statistiska centralbyrån, i överensstämmelse med stadganden i förberörda kungörelse, *dels* fastställt formulär till huvud- och hjälpblanketter, *dels* bestämt de orter, vilka vid folkräkningen skola undersökas, samt den del av befolkningen, som undersökningen å varje särskild ort skall avse, *dels* ock vidtagit övriga för folkräkningsmaterialets införskaffande erforderliga förberedande åtgärder.

Slutligen har Kungl. Maj:t den 21 februari 1936 bemyndigat statistiska centralbyrån att för instruktionsverksamhet i samband med den partiella folkräkningen anställa högst 8 konsulenter, varefter sådan instruktionsverksamhet anordnats av byrån.

Kostnadsberäkningar. Då *befolkningskommissionen* förra året gjorde framställning om anordnande av särskild folkräkning, framlade kommissionen samtidigt vissa approximativa beräkningar av de totala kostnaderna för den ifrågasatta undersökningen. Kommissionen uppskattade därvid kostnaden för den del av undersökningen, som skulle bestå i en summarisk allmän folkräkning, grundad endast på församlingsböcker och motsvarande register, till omkring 650,000 kronor. Den ungefärliga kostnaden för den partiella folkräkningen uppskattade kommissionen till 600,000 à 700,000 kronor exklusive tryckningskostnader. Hela folkräkningen skulle enligt kommissionens beräkningar — om tryckningskostnaderna inräknades — draga en kostnad av mellan 1.3 och 1.4 miljoner kronor.

Statistiska centralbyrån har i förberörda skrivelse den 13 december 1935 anfört, att det numera vore möjligt att något säkrare bedöma kostnadernas storlek. Alltjämt återstode dock, fortsätter ämbetsverket, vissa grenar av arbetet, som vore mycket svåra att i förväg bedöma, särskilt bearbetningen av materialet från den partiella undersökningen. Centralbyrån hade dock sökt att så noggrant som möjligt göra en beräkning av de sammanlagda kostnaderna för hela räkningen och därvid, bortsett från tryckningskostnaderna för resultatens publicering, kommit till ett belopp av högst 1.5 miljon kronor.

Anvisande och disposition av anslagsmedel för budgetåret 1935/1936. *Befolkningskommissionen* beräknade i sin förut omförmälda framställning kost-

naderna under innevarande budgetår för den särskilda folkräkningen på sätt framgår av efterföljande tablå:

Förarbeten (före årsskiftet 1935/1936):

4 tjänstemän (årslön i medeltal 8,000 kronor)	kronor	16,000
10 skrivbiträden (årslön i medeltal 3,000 kronor)	»	15,000
Bearbetningen (efter årsskiftet 1935/1936):		
8 tjänstemän (årslön i medeltal 8,000 kronor)	»	32,000
50 skriv- och räknebiträden (årslön i medeltal 3,000 kronor)	»	75,000
Husbesökare (arvode i medeltal = 20 öre per undersökt person)	»	300,000
Blanketter, tryck o. dyl.	»	20,000
Lokalhyra	»	12,000
Diverse och oförutsedda utgifter	»	30,000

Summa kronor 500,000.

Statistiska centralbyrån förordade i sitt över befolkningskommissionens framställning avgivna yttrande, *dels* att ersättning skulle tillerkännas prästerskapet för arbetet med församlingsboksutdragen, *dels* att kostnaderna för blankettryck och andra expenser skulle bestridas från centralbyråns anslag till omkostnader samt eventuella utgifter för lokalhyra från statens allmänna fastighetsfond. varigenom anslagsbehovet för budgetåret 1935/1936 skulle minskas med sammanlagt omkring 60,000 kronor, *dels ock* att avlöningsposterna skulle minskas med i runt tal 40,000 kronor.

I *propositionen nr 248* till 1935 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t därefter riksdagen att för den särskilda folkräkningen för budgetåret 1935/1936 anvisa två anslag, nämligen ett reservationsanslag å 400,000 kronor till avlöningar till personal vid särskild folkräkning och ett förslagsanslag å 150,000 kronor till ersättning till kyrkobokförare vid särskild folkräkning. Det förutsattes i propositionen — förutom att eventuella hyreskostnader skulle påföras statens allmänna fastighetsfond — att kostnaderna för blankettryck och andra expenser för folkräkningen skulle bestridas från centralbyråns omkostnadsanslag.

Kungl. Maj:ts förslag bifölls, såsom nämnts, av riksdagen (skrivelse nr 351 år 1935).

Jag övergår nu till att lämna en redogörelse för de dispositionsbestämmelser, som av Kungl. Maj:t meddelats beträffande nyssberörda tre anslag.

Reservationsanslaget å 400,000 kronor till avlöningar till personal vid särskild folkräkning må enligt av Kungl. Maj:t i olika sammanhang meddelade föreskrifter tagas i anspråk för följande ändamål, nämligen:

1) avlöningar till personal, som inom statistiska centralbyrån användes för folkräkningen (brev den 17 januari 1936);

2) ersättning åt folkräknare (brev den 17 januari 1936);

3) dagarvoden till konsulenter för instruktionsverksamhet i samband med den partiella folkräkningen (brev den 21 februari 1936); samt

4) dagarvoden m. m. åt sakkunniga för biträde vid uppgörande av plan för den partiella folkräkningen (brev den 20 september 1935).

Beträffande ettvar av dessa utgiftsändamål må lämnas följande närmare upplysningar.

I fråga om personal, som inom statistiska centralbyrån må användas för folkräkningen, har Kungl. Maj:t den 17 januari 1936:

a) förklarar, att statistiska centralbyrån skulle äga att förordna lämplig tjänsteman hos centralbyrån till ledare för den särskilda folkräkningen, tillika föredragande inom ämbetsverket av ärenden rörande denna folkräkning;

b) medgivit, ej mindre att till ledare för den särskilda folkräkningen finge, utöver honom tillkommande lön, tills vidare under budgetåret 1935/1936 utgå lönetillägg med belopp, motsvarande den vikariatsersättning, som enligt gällande avlöningsbestämmelser skulle tillkomma tjänstemannen vid vikariat å befattning i lönegraden B 30, än även att ifrågavarande lönetillägg finge utgå jämväl under tid, då befattningshavaren under förordnande åtnjöte semester, men däremot icke under tjänstledighet för sjukdom eller under annan ledighet;

c) förklarar, att då ledaren för folkräkningen åtnjöte ledighet och vikarie för honom förordnades, till vikarien finge utgå lönetillägg motsvarande vikariatsersättning, som nyss sagts; samt

d) medgivit, att vid den särskilda folkräkningen finge tills vidare under budgetåret 1935/1936 vara anställda *dels* två befattningshavare (aktuarier) med avlöning såsom tjänstemän å extra stat i lönegraden B 21 enligt föreskrifterna i 1 kap. av kungörelsen den 15 juni 1935 (nr 397) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk inom allmänna civilförvaltningen, *dels* högst följande antal extra tjänstemän i här-efter angivna lönegrader enligt 3 kap. av nyssnämnda kungörelse, nämligen 3 amanuenser i 15:e lönegraden, 2 kansliskrivare i 11:e lönegraden, 8 kontorsbiträden i 4:e lönegraden samt 1 expeditivsvakt i 5:e lönegraden, *dels* ock erforderligt antal extra skrivbiträden i 2:a lönegraden enligt 3 kap. av samma kungörelse.

Beträffande ersättning åt folkräknare har i kungörelsen den 17 januari 1936 (nr 6) föreskrivits, att till sådan skall utgå ersättning av statsmedel med ett belopp av 20 öre för varje person, om vilken uppgifter införskaffats, dock med rätt för statistiska centralbyrån att för särskilda orter eller i särskilda fall på framställning av Ortsmyndigheten medgiva förhöjning av ersättningen, där sådant med hänsyn till arbetets svårighetsgrad, därav föranledd tidsutdräkt eller andra särskilda förhållanden finnes skäligt. Ersättningen skall av statistiska centralbyrån, sedan uppgifterna avlämnats till centralbyrån samt av densamma granskats och godkänts, utanordnas till vederbörande Ortsmyndighet, som har att till folkräknare utbetala dem tillkommande belopp. Enligt brevet den 17 januari 1936 må till sådan ersättning, som nu nämnts, tagas i anspråk sammanlagt högst 300,000 kronor.

Dagarvodet till konsulenter för instruktionsverksamhet i samband med den partiella folkräkningen skall enligt Kungl. Maj:ts brev den 21 februari 1936 utgöra 15 kronor. För nämnda ändamål må av ifrågavarande anslag tagas i anspråk sammanlagt högst 2,500 kronor.

Slutligen hava de sakkunniga, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande av statistiska centralbyrån tillkallats för att inom ämbetsverket biträda vid uppgörande av plan för den partiella folkräkningen, varit berättigade åtnjuta dagarvode och övrig ersättning enligt de grunder, som gälla för av Kungl. Maj:t förordnad ledamot av kommitté.

Kungl. Maj:t har den 9 augusti 1935 förordnat, att ersättning till kyrkobokförare skulle för varje församling utgå efter 2 kronor 50 öre för varje påbörjat 100:tal personer, som redovisats å de för den allmänna folkräkningen avsedda utdragen ur församlingsboken samt boken över obefintliga, under förutsättning dock att nämnda utdrag inom av statistiska centralbyrån föreskriven tid insänts till ämbetsverket. Ersättningen skulle av centralbyrån fastställas för varje församling samt utgå av förslagsanslaget till ersättning till kyrkobokförare vid särskild folkräkning.

Statistiska centralbyråns omkostnadsanslag är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 148,600 kronor. Den för ämbetsverket nu gällande omkostnadsstaten har jämlikt Kungl. Maj:ts särskilda beslut den 31 maj 1935, den 30 december 1935 samt den 21 februari 1936 följande lydelse:

Omkostnadsstat.

Utgifter:

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	7,200
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	128,800
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	81,000
4. Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	»	10,500
		<hr/>
	Summa kronor	227,500

Särskilda uppbördsmedel:

Försäljningsmedel för publikationer	kronor	6,000
		<hr/>
	Nettoutgift kronor	221,500.

Med anledning av att nettoutgiftssumman sålunda avsevärt överstiger anslagsbeloppet vill jag erinra, att i propositionen nr 248 till 1935 års riksdag förutsattes, att, därest — såsom i propositionen förordades — expenskostnaderna för den särskilda folkräkningen överfördes till centralbyråns omkostnadsanslag, härav måste bliva en följd, att detta anslag finge ej obetydligt överskridas under budgetåret 1935/1936.

Beträffande de särskilda anslagsposterna i omkostnadsstaten må framhållas, att av anslagsposten till reseersättningar ett belopp av 7,000 kronor avsetts huvudsakligen för reseersättningar enligt rese- och traktamentsklassen II C i allmänna resereglementet åt konsulenterna för instruktionsverksamhet i samband med den partiella folkräkningen, att av anslagsposten till expenser ett belopp av 55,400 kronor avsetts för expenskostnader i anledning

av den särskilda folkräkningen samt att från anslagsposten till övriga utgifter enligt Kungl. Maj:ts beslut den 21 februari 1936 må bestridas gottgörelse åt representanter för ortsmyndigheter samt åt folkräknare för styrkta resekostnader i och för inställelse till instruktionsmöten, som anordnas såsom led i omförmälda instruktionsverksamhet, därvid dock skall iakttagas, att för resa på järnväg sådan gottgörelse icke må utgå med högre belopp än som motsvarar avgift för plats i III klass.

Kungl. Maj:t har föreskrivit, att anslagsposterna till reseersättningar och övriga utgifter icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas. Vidare hava särskilda bestämmelser meddelats angående dispositionen av anslagsposten till expenser.

Anslagsbehov för budgetåret 1936/1937. Beträffande anslagsbehovet för budgetåret 1936/1937 till den särskilda folkräkningen ävensom till statistiska centralbyråns omkostnader må anföras följande.

I skrivelse den 30 augusti 1935 har *statistiska centralbyrån* beräknat medelsbehovet för nästa budgetår å omkostnadsanslaget, bortsett från omkostnader vid den särskilda folkräkningen, till 151,500 kronor, vilket i förhållande till anslagsbeloppet för innevarande budgetår innebär en ökning av 2,900 kronor. Nämnda ökning har uppkommit sålunda, att för den förestående statistiken över årets riksdagsmannaval beräknats ett belopp av 3,900 kronor, varemot omkostnaderna för 1930 års folkräkning ansetts kunna sänkas med 1,000 kronor.

Sedermera har centralbyrån i sin förberörda skrivelse den 13 december 1935 beräknat det av den särskilda folkräkningen föranledda anslagsbehovet för nästkommande budgetår till sammanlagt 562,000 kronor, varav ett belopp av 105,000 kronor avser omkostnader.

I årets statsverksproposition upptogs anslaget till avlöningar till personal vid särskild folkräkning samt statistiska centralbyråns omkostnadsanslag i riksstatsförslaget med allenast beräknade belopp, därvid det förra uppskattades till (562,000 — 105,000 =) 457,000 kronor och det senare till (151,500 + 105,000 =) 256,500 kronor.

Anslagsbehovet för den särskilda folkräkningen, bortsett från expenskostnaderna, har av statistiska centralbyrån i skrivelsen den 13 december 1935 närmare beräknats på följande sätt:

Personalkostnader (utom dyrtidstillägg)	kronor	345,000
Ersättning för å länsstyrelserna verkställda utdrag ur taxeringsuppgifterna	»	60,000
Ersättning till de kommunala myndigheterna	»	52,000

Summa kronor 457,000.

Personalkostnaderna hava av centralbyrån beräknats under förutsättning att vid byrån skulle under nästa budgetår för den särskilda folkräkningen finnas anställda — förutom mera tillfällig personal — omkring 110 personer

såsom extra skrivbiträden samt i övrigt den personal, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 17 januari 1936 må under innevarande budgetår vara anställd vid folkräkningen. Emellertid har centralbyrån bland personalkostnaderna även inräknat ett belopp av 25,000 kronor för förstärkning av avlöningsanslaget för budgetåret 1935/1936 samt därvid framhållit, att det för arbetets snabba bedrivande vore önskvärt, om redan från början anställdes en något större personal än det för nämnda budgetår disponibla anslaget medgäve.

Ersättning till den personal, som vid länsstyrelserna kommer att användas för verkställande av utdrag ur taxeringsuppgifterna, har beräknats efter 10 öre per inkomsttagare eller förmögenhetsägare, om vilken uppgifter överförs till folkräkningsblanketterna.

Vad slutligen angår ersättning till de kommunala myndigheterna, har centralbyrån ansett nödvändigt, att dylik ersättning lämnas, samt beräknat densamma efter 4 öre per räknad person. Centralbyrån har funnit önskligt, att ersättningen kunde utgå redan under innevarande budgetår.

I anledning av statistiska centralbyråns ifrågavarande beräkningar har *statskontoret* i utlåtande den 4 januari 1936 anfört bland annat följande:

Huruvida de beräkningsgrunder, som statistiska centralbyrån föreslagit för bestämmandet av ersättningar för det lokala arbetet och för införskaffande av uppgifter angående inkomst och förmögenhet, kunna anses skäliga är givetvis vanskligt för statskontoret att bedöma. Det vill dock förefalla ämbetsverket, som om den ersättning av 10 öre per inkomsttagare eller förmögenhetsägare, som föreslås skola utgå till den hos länsstyrelserna anställda personal, vilken till folkräkningsmaterialet skall överföra vissa uppgifter från taxeringslängder och deklarationsuppgifter, vore väl högt beräknad. Oavsett detta synes det ämbetsverket kunna ifrågasättas, om icke i stället berörda personal bör anställas mot timersättning, därvid ersättningen torde böra bestämmas till det belopp, som jämlikt 7 § 3 mom. i kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 357) med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, vid overtidsarbete må utgå till befattningshavare med närmast motsvarande arbetsuppgifter (i förevarande fall, såvitt statskontoret kan bedöma, skrivbiträden).

Vad beträffar frågan om ersättning till de kommunala myndigheterna vill statskontoret erinra, att kommunerna pläga påläggas arbetsuppgifter, jämförbara med de nu ifrågasatta, vid de av staten anordnade hyresräkningar och levnadskostnadsundersökningarna (jfr sv. ffs. nr 554—555 år 1933), utan att särskild gottgörelse härför lämnas.

Ett frångående, på sätt centralbyrån föreslagit, av den ordning, som sålunda tillämpats, kan enligt statskontorets mening medföra konsekvenser för framtiden, ägnade att ingiva betänkligheter. Endast för det fall att ett dylikt undantag kan anses motiverat av de särskilda förhållanden, som äro förknippade med denna utredning, synes fördens skull centralbyråns förslag i förevarande avseende böra bifallas.

Centralbyråns kostnadsberäkningar och anslagsäskanden för budgetåret 1936/1937 undandraga sig i stort sett statskontorets bedömande, så mycket mer som närmare redogörelser för byråns kalkyler i fråga om personalkostnader och omkostnader icke lämnas i framställningen. Statskontoret vill

framhålla, att ett överslag av årskostnaderna för den personal, som byrån tänkt sig skola anställas den 1 februari 1936, giver vid handen, att den äskade anslagsposten till personalkostnader — med frånräknande av de 25,000 kronor, som avses för innevarande budgetår — betydligt överstiger vad som erfordras för sagda personals avlöning under nästa budgetår. Enligt vad till statskontoret uppgivits, är emellertid skillnaden beräknad för tillfälliga utökningar av personalen.

Slutligen får statskontoret framhålla, att om det för folkräkningsarbetets behöriga bedrivande skulle visa sig oundgängligen nödvändigt att redan för innevarande budgetår äga tillgång till ökade medel utöver de för sagda budgetår anvisade, detta ökade medelsbehov synes — sedan beslut av riksdagen föreligger om ytterligare anslag för nästa budgetår — kunna tillgodoses däri-genom, att Kungl. Maj:t förskottsvis av tillgängliga medel ställer till centralbyråns förfogande erforderligt belopp att efter den 1 juli 1936 ersättas från nämnda anslag. Vad beträffar gottgörelsen till de kommunala myndigheterna synes — därest dylik gottgörelse överhuvud taget finnes böra utgå — med utbetalning därav under alla omständigheter kunna anstå till budgetåret 1936/1937.

Även i vissa andra yttranden hava uttalanden gjorts i anledning av centralbyråns beräkningar. Sålunda har *länsstyrelsen i Stockholms län* ifrågasatt, huruvida det icke vore lämpligt att lämna möjlighet för länsstyrelserna att anskaffa personal för uppgiftsinsamlandet å landskontoren emot månads-, dag- eller timersättning. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har framhållit, att till den person, som vid länsstyrelse utövar ledningen över uppgiftsinsamlandet, ersättning borde utgå enligt annan grund än till övrig personal. Slutligen hava *överståthållarämbetet* och *svenska stadsförbundets styrelse* funnit den föreslagna ersättningen till de kommunala myndigheterna snävt tilltagen. Överståthållarämbetet har därvid förorddat, att ersättningen skulle utgå med 5 öre per räknad person.

Beträffande det av statistiska centralbyrån beräknade beloppet å 345,000 kronor till personalkostnader under nästa budgetår för den särskilda folkräkningen är att märka, att i detta belopp icke inräknats medel för det provisoriska dyrortstillägg, som enligt numera fastställda grunder skall under nämnda budgetår utgå till extra tjänstemän. Även om, såsom statskontoret antytt, det av statistiska centralbyrån äskade beloppet beräknats med en viss säkerhetsmarginal, torde likväl försiktigheten bjuda, att beloppet av berörda anledning höjes, förslagsvis till 360,000 kronor. Detta belopp torde böra äskas såsom reservationsanslag till avlöningar till personal vid särskild folkräkning. Därest, såsom centralbyrån befarat, behov att förstärka avlöningsanslaget för innevarande budgetår uppkommer, torde detta behov kunna tillgodoses på det sätt, statskontoret förorddat. Jag håller dock för sannolikt, att förstärkning icke skall visa sig erforderlig.

Departements-
chefen.

Jag anser vidare, att de kostnader, som uppkomma vid överförande inom länsstyrelserna av uppgifter angående inkomst och förmögenhet från taxeringshandlingarna till folkräkningsblanketterna, lämpligen kunna för nästa budgetår vid anslagsberäkningen uppskattas med utgångspunkt från den av statistiska centralbyrån förordade ersättningsgrunden. Sedan yttranden och

förslag i ämnet inhämtats från länsstyrelserna, torde Kungl. Maj:t framdeles få bestämma ersättningsgrunderna samt för varje särskild länsstyrelse fastställa det belopp, som skall ställas till förfogande för arbetet ifråga. Av riksdagen torde till bestridande av ifrågavarande kostnader böra äskas ett särskilt, obetecknat anslag å 60,000 kronor.

Vad angår frågan om ersättning till ortsmyndigheter och lokala organ för arbete och kostnader vid folkräkningsmaterialets insamlande, hyser jag — i betraktande av ifrågavarande utrednings särskilda karaktär och de krav, som för ett lyckligt genomförande av densamma måste ställas på ortsorganens medverkan — i likhet med statistiska centralbyrån den uppfattningen, att sådan ersättning bör i förevarande fall utgå. I fråga om ersättningens storlek förordar jag — främst med hänsyn till det ökade besvär och de ytterligare kostnader, som skyldigheten att utsända hjälpblanketterna måste medföra för ortsmyndigheterna — att ersättningen bestämmes något högre än centralbyrån föreslagit, nämligen till i medeltal högst 5 öre per räknad person. Även för ifrågavarande ändamål torde böra uppföras ett särskilt anslag, vilket bör hava förslagsanslags natur samt beräknas till 65,000 kronor. I likhet med statskontoret anser jag tillräckliga skäl saknas att vidtaga anordning för utbetalning av ifrågavarande ersättning före ingången av nästa budgetår.

Vad slutligen angår omkostnadsanslaget, synes mig anledning ej föreligga att frånga den beräkning, som beträffande detta anslag framlades i statsverkspropositionen. Anslaget bör alltså bestämmas till 256,500 kronor. Vid bifall härtill bör, såvitt nu kan bedömas, omkostnadsstaten för centralbyrån för nästa budgetår uppställas på följande sätt:

Utgifter:

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	200
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	181,300
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	81,000
<hr style="width: 50%; margin-left: auto;"/>		
Summa kronor		262,500

Särskilda uppbördsmedel:

Försäljningsmedel för publikationer	kronor	6,000
<hr style="width: 50%; margin-left: auto;"/>		
Nettoutgift kronor		256,500.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande dispositionen av här ifrågavarande anslag.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1936/1937 anvisa

dels till Statistiska centralbyrån: Avlöningar till personal vid särskild folkräkning ett reservationsanslag
av kronor 360,000,

dels till Statistiska centralbyrån: Kostnader för införskaffande vid särskild folkräkning av uppgifter angående inkomst och förmögenhet ett anslag av kronor 60,000,
dels till Statistiska centralbyrån: Ersättning till ortsmyndigheter och lokala organ vid särskild folkräkning ett förslagsanslag av kronor 65,000,
dels ock till Statistiska centralbyrån: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 256,500.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Birger Brandt.